

Верховний
Суд

Роль належного та ефективного способу захисту корпоративних прав у досягненні завдань господарського судочинства

Олена КІБЕНКО
суддя Касаційного
господарського суду
у складі Верховного Суду

Круглий стіл на тему: «Питання способів
захисту порушеного права у господарському
судочинстві»
м. Київ, 28.09.2023

Неналежний та
неефективний –
чи є різниця ?

Неналежні способи захисту

- Визнання недійсним договору купівлі-продажу частки у разі порушення переважного права
- Визнання недійсним рішення загальних зборів

Належні способи захисту

- Переведення прав і обов'язків покупця
Постанова ВП ВС від 01.06.2021 у справі № 910/2388/20
Постанова КГС ВС від 24.11.2021 у справі № 925/1130/20
- Визначення розміру статутного капіталу товариства та розмірів часток учасників у такому товаристві АБО стягнення (витребування з володіння) з відповідача частки (частини частки) у статутному капіталі такого товариства
Постанови ВП ВС від 22.10.2019 у справі №923/876/16, від 17.12.2019 у справі №927/97/19, від 18.03.2020 у справі №466/6221/16-а, від 01.04.2020 у справі №813/1056/18;
Постанови КГС ВС від 18.05.2022 у справі № 914/1191/20, від 28.09.2022 у справі № 910/4277/21

Не вирішує спір
остаточно /
є потреба у
поданні нових
позовів

Неефективний
спосіб захисту
корпоративних
прав

Не відновлює
права позивача

Порушує права (інтереси)
третіх осіб (які часто
не є учасниками
юридичної особи)

- ❑ Заявлено вимогу про визнання недійсним рішення загальних зборів юридичної особи, яке було реалізовано у формі укладення договору дарування. Тобто обрано неналежний спосіб захисту у вигляді вимоги про визнання недійсним саме такого рішення, а не договору, який був укладений на виконання такого рішення.
- ❑ Водночас вимога про визнання недійсним договору дарування була розглянута судами у межах цієї ж справи за позовом юридичної особи (у порядку цивільного судочинства), за наслідками чого у позові було відмовлено, а зазначений договір не було визнано недійсним.
- ❑ Задоволення позовних вимог про визнання недійсним рішення загальних зборів призведе до фактичного перегляду КГС ВС остаточного рішення КЦС ВС у цій же справі.

Використання
неналежного способу
захисту корпоративних
прав як спосіб
перегляду остаточного
рішення іншого суду
(забезпечення
принципу *res judicata*)

Постанова КГС ВС
від 23.02.2022 у справі
№ 761/7299/17

Обрання неефективного способу захисту з метою створити підстави для подальшого звернення з іншим позовом або преюдиційну обставину чи доказ для іншого судового провадження

Постанова КГС ВС
від 21.06.2023 у справі
№ 912/318/22

- ❑ Скаржниця заявила позовну вимогу про **визнання недійсним вже виконаного договору купівлі-продажу частки** у статутному капіталі юридичної особи, стороною якого вона не є. При цьому **не вимагала від суду застосувати наслідки недійсності правочину** (двосторонню реституцію).
- ❑ **Визнання правочину недійсним не з метою домогтися відновлення власного порушеного права (та / або інтересу) у спосіб реституції, що застосовується між сторонами такого правочину, а з метою створити підстави для подальшого звернення з іншим позовом або преюдиційну обставину чи доказ для іншого судового провадження** суперечать завданням господарського (цивільного) судочинства, наведеним у ч.1 ст.2 ГПК України.
- ❑ **Окреме заявлення позовної вимоги про визнання виконаного / частково виконаного договору недійсним без вимоги про застосування наслідків його недійсності не є ефективним способом захисту, бо не призводить до поновлення майнових прав позивача**

- ❑ Заявлено вимогу про визнання недійсним договору купівлі-продажу частки у статутному капіталі та припинення між відповідачами правовідносин, що виникли на підставі договору купівлі-продажу частки у статутному капіталі.
- ❑ Скаржниця вважає себе власницею частки у розмірі 100% статутного капіталу ПП, яка вибула з її володіння через низку дій відповідачів. Ця частка на момент звернення з позовом відповідно до даних ЄДР належала третій особі.
- ❑ Визнання недійсним оспорюваного договору призведе до повернення частки у розмірі 50% у власність саме третій особі, а не позивачки, що не відновить її прав, щодо порушення яких вона стверджує.
- ❑ Належним способом захисту є звернення до володільця частки з позовом про витребування частки із чужого незаконного володіння.

Обрання неналежного способу захисту, який призведе до поновлення прав у меншому обсязі, ніж прагне позивачка

Постанова КГС ВС
від 18.05.2022 у справі
№ 914/1191/20

Обрання неефективного способу захисту, що порушуватиме права та охоронювані законом інтереси інших учасників юридичної особи

Постанова КГС ВС
від 14.06.2023 у справі
№ 686/26335/21

- ❑ Заявлено позовом про визначення розміру статутного капіталу товариства та розмірів часток учасників товариства. Відповідачами за таким позовом є господарське товариство та особи - учасники товариства; позовних вимог до ТОВ позивачка не заявила, а також вона не була і не є його учасником.
- ❑ На момент розгляду справи склад учасників ТОВ відрізняється від складу учасників, який існував на дату укладення договору, то обраний позивачкою спосіб захисту є неефективним.
- ❑ Застосування наслідків недійсності правочину змінить склад учасників товариства, відбудеться перерозподіл належних їм часток в статутному капіталі, що порушуватиме права та охоронювані законом інтереси інших учасників ТОВ, які набували права на частку у товаристві на законних підставах.

- ❑ Позивач обрав правильний спосіб захисту (визначення розміру статутного капіталу та часток учасників), але невірно сформулював свої позовні вимоги, без урахування тих змін у розмірі статутного капіталу та складі учасників, які відбулися після його виключення, а відповідно без урахування прав та інтересів інших учасників товариства.
- ❑ Для урахування балансу інтересів позивач мав би просити суд збільшити розмір статутного капіталу, який існував на момент звернення до суду з позовом, на розмір своєї частки і, залежно від номінального розміру частки кожного учасника у гривнях, визначити новий розмір часток учасників у відсотках (який для кожного учасника був би меншим).
- ❑ Спосіб захисту, який обрав позивач (повернення до стану, який існував на момент його виключення), має наслідком позбавлення інших учасників товариства їх часток у статутному капіталі (повністю або частково).

Обрання способу захисту, що порушуватиме права та охоронювані законом інтереси інших учасників юридичної особи

Постанова КГС ВС
від 31.08.2022 у справі
№ 924/700/21

Верховний
Суд

Дякую за увагу!